

ללמוד לקח מענף הבנייה

השבוע זכינו למחזה נדיר - ענף ההיי־טק וענף הבנייה, שני ענפים רחוקים זה מזה, תוקפים במקביל את שר האוצר, משה כחלון, בשל דרך טיפולו במחסור בעובדים מקומיים. אין מדובר בצירוף מקרים נדיר, אלא בהתנגדות מובנת לדרך הפתרון האופיינית שמציעה הממשלה. זאת, כדי להתמודד עם בעיית המחסור בעובדי ענפים שונים במשק, ובכללם בענפי החקלאות, הסיעוד התעשייה בכלל וההיי־טק. מניסיון העבר נראה כי המנגנון של יבוא עובדים זרים כפתרון אולטימטיבי למחסור בעובדים, לא עבד בענפים אחרים, ואין סיבה שהוא יצליח בענף ההיי־טק. לכן על ענף ההיי־טק לאמץ דרך פעולה שונה מאשר המודל שאומץ בענף הבניין בעל כורחו. בענף הבניין, המחסור המתמשך בעובדים מקומיים אילץ את המדינה למצוא פתרון, גם מתוך הנחה כי הגדלת מספר העובדים בענף, תייצר האצה בבנייה, תגדיל את היצע הדירות, ובכך תביא להורדת מחירי הדירה.

מה שקרה בפועל הוא - שבמקום לגבש מודל מוצלח של הכשרה מקומית, ולפעול לעידוד ישראלים לפנות למקצועות הבנייה, פנתה המדינה לשדות זרים, וליבוא כוח־אדם זר. במשך השנים דחקו העובדים הזרים את העובדים המקומיים, והדבר יצר מספר תופעות "רעות" בענף. כך למשל, מנגנון העסקה בלתי ישירה הוביל להקמת תאגירי כוח־אדם כמעסיקים של העובדים, במקום שהחברות עצמן יעסיקו את העובדים. וזה בתורו הוביל לתחלופה מהירה של מקומות עבודה, לסחטנות של קבוצות עובדים את החברות, ולעלייה במשכורות בשל עמלות התיווך המאמירות.

**במקום הכשרה ועידוד המקומיים פנתה
המדינה ליבוא עובדים זרים, שדחקו
את הישראלים ממקצוע הבנייה ושחקו
את יכולת התחרות בעובד הזר. כמו
בבניה: עובדי היי־טק מיובאים ידחקו את
המקומיים מהענף ויביאו לתחרות לא הוגנת**

יתרה מזאת, שעות העבודה המרובות של העובדים הזרים, שהן בין היתר תוצאה של היעדר מחויבויות משפחתיות וחברתיות, שחקו את יכולת התחרות של העובד המקומי בעובד הזר. בניגוד לעובד הזר, לעובד המקומי אין את היכולת לעבוד חודשים ארוכים בשעות עבודה ללא מגבלה, אפילו באותה משכורת שעתית, ולכן למעסיק פחות משתלם להעסיק אותו משיקולי עלות־תועלת. מלחמות, משברים ביטחוניים, תקריות דיפלומטיות וכיו"ב, הופכים את היצע העובדים הזרים בשוק הישראלי לבלתי יציב, ובכך הם מעצימים את אי־הוודאות שכל־כך חיונית לענף הבנייה הישראלי. האבסורד שנוצר לבסוף הוא, שמצד אחד אנו תלויים לחלוטין בעובדים זרים, ומצד שני, אין למשק את הפריבילגיה להסתמך על עבודה זרה כפתרון לבניית אלפי יחידות־דירה בפרקי זמן קצרים.

לכן, טוב יעשה ענף ההיי־טק אם הוא ישכיל ללמוד מכישלונות ענף הבנייה. עליו, פשוט, לא להסכים ליבוא עובדים זרים, שייצר מדרון חלקלק שסופו ידוע. כפי שקרה בענף הבנייה, בשלב הראשון אותם עובדים מיובאים ידחקו את עובדי ההיי־טק המקומיים מהענף; ובשלב השני, הממשלה תציע לייבא חברות היי־טק זרות לישראל, בכפוף לתמריצים כלכליים, כך שהתחרות בין החברות בענף תהפוך לבלתי הוגנת וללא שוויונית. במקום יבוא זרים - לממשלה יש יכולות ואמצעים יעילים ביותר להרים את הכפפה לקידום עבודה ועובדים מקומיים. אין להסתפק בפתרון המידי שטומן בחובו השלכות שליליות על המשק, אלא ללכת לפתרון מרחיק ראות, אשר יוכל להעמיד על הרגליים דור חדש של עובדים מקומיים. ●